

Κωστής Κοκκινόφτας
Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου
Η ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΚΥΚΚΟΥ

Από τα πρώτα χρόνια της ίδρυσής της, η Ιερά Μονή Κύκκου επετέλεσε πολύπλευρο εθνικό, πνευματικό και πολιτιστικό έργο και υπήρξε χώρος, όπου προαγόταν το μοναχικό ιδεώδες και όαση καλλιέργειας των ελληνικών γραμμάτων, των τεχνών και του πολιτισμού, όπως μαρτυρούν οι κώδικες και τα μουσικά χειρόγραφα, τα οποία γράφτηκαν στη Μονή και σώθηκαν στο Αρχείο της ή και αλλού. Δυστυχώς οι καταστροφικές πυρκαγιές, που συνέβησαν κατά καιρούς στη Μονή, κατάστρεψαν πολλά από τα πολύτιμα κειμήλιά της και αφάνισαν σχετικές μαρτυρίες για τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της. Ωστόσο, σώθηκαν αρκετά χειρόγραφα των χρόνων της Λατινοκρατίας (1191-1571) και Τουρκοκρατίας (1571-1878), ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνεται ψαλτήρι του έτους 1472, που φυλάσσεται σήμερα στη βιβλιοθήκη του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, το οποίο, όπως αναφέρει ο αντιγραφέας του, μοναχός Συμεών, γράφτηκε «στη Λάυρα του Κύκκου», φράση που υποδηλώνει την πνευματική ακτινοβολία της Μονής. Από τις προσθήκες και τις παραλλαγές που εισάγει, φαίνεται ότι ο Συμεών ήταν άριστος γνώστης της γραμματικής και του συντακτικού της ελληνικής γλώσσας, καθώς και της εκκλησιαστικής ορολογίας. Η δε μικρογράμματη γραφή που χρησιμοποιεί, φανερώνει τη σχέση της Μονής Κύκκου με άλλα κέντρα του Ελληνισμού, όπως την Κωνσταντινούπολη, στην οποία αναπτύχθηκε η γραφή αυτή. Επίσης, το γεγονός ότι το ψαλτήρι παραγγέλθηκε για τις ανάγκες του ναού του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στον Πεδουλά, φανερώνει τη λειτουργία κέντρου αντιγραφής χειρογράφων στη Μονή και υπογραμμίζει τον ρόλο, που επιτελούσε στη διάδοση των λειτουργικών βιβλίων στις πόλεις και τα χωριά της Κύπρου, κατά την πολύ δύσκολη περίοδο της ξένης κατοχής.

Πολύ περισσότερες μαρτυρίες για την προσφορά της Μονής Κύκκου στον τομέα των ελληνικών γραμμάτων σώζονται κατά την Τουρκοκρατία. Για παράδειγμα, οι παραστάσεις και τα γράμματα που κοσμούν τον κώδικα 13 της Βιβλιοθήκης της Μονής Αγίου Νεοφύτου, που αντιγράφηκε στη Μονή Κύκκου από τον Ιερομόναχο Ιωαννίκιο, το 1693, είναι ένα από τα ωραιότερα δείγματα γραφής και διακόσμησης της εποχής και αντιπροσωπεύει τη σχολή καλλιγράφων της Μονής. Οι αγιογραφικές παραστάσεις με στοιχεία λαϊκής τέχνης, που

χρησιμοποιήθηκαν για τη διακόσμηση άλλων κωδίκων, όπως του 112 της Βιβλιοθήκης του Τιμίου Σταυρού Ιεροσολύμων, του έτους 1706, και των 41 και 43 του Αρχείου της Μονής Κύκκου (τέλος 16ου-αρχές 17ου αι.), είναι εξαιρετικά δείγματα καλλιτεχνικής δημιουργίας και φανερόνουν τον ρόλο που διαδραμάτισε στον τομέα αυτό η Μονή.

Πολλά από τα υπόλοιπα διασωθέντα χειρόγραφα είναι μουσικού περιεχομένου και αποτελούν έργα των σημαντικότερων υμνογράφων της Κυπριακής Εκκλησίας των χρόνων της Τουρκοκρατίας. Στο φιλοπρόοδο περιβάλλον της Μονής, οι μοναχοί μορφώνονταν λειτουργικά και μουσικά και πολλοί από αυτούς πρωτοστάτησαν στην καλλιέργεια και διάδοση της εκκλησιαστικής μουσικής παράδοσης και υμνογραφίας, είτε ως μουσικοί, είτε ως γραφείς μουσικών χειρογράφων. Κυκκώτες μοναχοί, όπως οι Παρθένιος, Σίλβεστρος, Σεραφείμ Πισσίδειος, Σωφρόνιος και Χρύσανθος Πρωτοψάλτης, οι οποίοι παρακολουθούσαν τη βυζαντινή παράδοση και την εξέλιξή της στον ευρύτερο Ελληνισμό και τη διέδιδαν στην Κύπρο, συγκαταλέγονται ανάμεσα στους μεγάλους δημιουργούς της μουσικής τέχνης, κατά τα μεταβυζαντινά χρόνια στο νησί.

Την περίοδο αυτή συνδέθηκαν με τη Μονή Κύκκου δύο λόγιοι κληρικοί, οι οποίοι έδρασαν στην Κύπρο: ο διδάσκαλος Εφραίμ ο Αθηναίος, μετέπειτα Πατριάρχης Ιεροσολύμων (1766-1770) και ο Μικρασιάτης Σεραφείμ Πισσίδειος, Πρωτοσύγκελλος της Μονής και μετέπειτα Μητροπολίτης Αγκύρας (1773-1779). Ο πρώτος υπηρέτησε ως διευθυντής της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας, από το 1742 μέχρι το 1760, και έγραψε την ιστορία της Μονής Κύκκου, που εξεδόθη στη Βενετία το 1751. Ο δεύτερος έγραψε και εξέδωσε με δαπάνες της Μονής, κατά το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, πολλά βιβλία στα καραμανλίδικα, δηλαδή στην τουρκική γλώσσα με ελληνικούς χαρακτήρες, χάριν των Τουρκόφωνων Ελλήνων της Μικράς Ασίας, συμβάλλοντας έτσι στη στερέωση της εθνικής συνείδησής τους. Όπως χαρακτηριστικά σημείωνε, η Μονή Κύκκου χρηματοδοτούσε τις εκδόσεις αυτές «διά μόνην και μοναχὴν αγάπην οπού κατά ζήλον Ευσεβείας έχει εις όλον το γένος των Ορθοδόξων, χωρίς τινα σκοπόν κέρδους, ή απολαύσεως τινός κοσμικής και αισχροκερδούς ματαιότητος».

Κατά την Τουρκοκρατία, στη Μονή Κύκκου λειτούργησε, τουλάχιστον από το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, Ελληνική Σχολή με κύρια μαθήματα τα ελληνικά γράμματα και τη βυζαντινή μουσική. Για τη διδασκαλία τους χρησιμοποιούνταν, πιθανότατα, διάφορα χειρόγραφα, που φυλάσσονται σήμερα στο Αρχείο της Μονής, όπως το χειρόγραφο 9 με τη

«Λογική» του Νικηφόρου Βλεμμύδη (τέλη 16ου - αρχές 17ου αι.), οι κώδικες 26 (1720) και 19 (τέλη 17ου - αρχές 18ου αι.), που περιέχουν αντιστοίχως τα έργα του Θεόφιλου Κορυδαλλέα «Είσοδος Φυσικής Ακροάσεως κατ' Αριστοτέλη» και «Εις τα του Αριστοτέλους περί Γενέσεως και Φθοράς», και ο κώδικας 15 (τέλη 18ου αι.), που περιλαμβάνει τη «Λογική» του Ευγένιου Βούλγαρη. Τα χειρόγραφα αυτά μαρτυρούν, τόσο το επίπεδο της Σχολής, όσο και τη σύνδεση της Μονής Κύκκου με την πνευματική κίνηση, που παρατηρείτο την εποχή αυτή στον υπόλοιπο τουρκοκρατούμενο Ελληνισμό.

Σημαντική υπήρξε η συνεισφορά της Μονής Κύκκου και στην ανάπτυξη της παιδείας με την επιχορήγηση της ίδρυσης σχολείων στις πόλεις και τα χωριά του νησιού. Μερικές από τις περιπτώσεις αυτές είναι η χρηματοδότηση της ίδρυσης της Ελληνικής Σχολής Λεμεσού το 1819, της επαναλειτουργίας της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας το 1830, της λειτουργίας ελληνικών σχολείων στη Λεμεσό και τη Λάρνακα και αλληλοδιδασκτικών στην Κερύνεια και την Πάφο το 1839-1842, των σχολείων της Λευκωσίας καθόλο τον 19ο αιώνα, καθώς και του Παγκυπρίου Γυμνασίου το 1893.

Την ίδια περίοδο, η Μονή Κύκκου δημιούργησε αξιόλογη βιβλιοθήκη (βλ. ξεχωριστό λήμμα) με πολλά εκκλησιαστικά και κυπριολογικά βιβλία, που, όπως χαρακτηριστικά σημείωνε ο Ηγούμενος Μελέτιος Γ' (1811-1819), δεν ήταν ένα τυχαίο έργο, αλλά «το αναγκαιότατον και θεάρεστον πάντων των γινομένων εν τη Μονή». Την προσπάθεια αυτή ενίσχυσαν και διάφοροι λόγιοι της εποχής, οι οποίοι κληροδότησαν στη Μονή τις βιβλιοθήκες τους, όπως ο συγγραφέας της «Χρονολογικής Ιστορίας της Νήσου Κύπρου» Αρχιμανδρίτης Κυπριανός (αρχές 19ου αι.), ο πρώην Μητροπολίτης Μεσημβρίας (1835-1836) και Σχολάρχης της Μεγάλης του Γένους Σχολής Σαμουήλ και ο υποπρόξενος της Ελλάδας στην Κύπρο, στα μέσα του 19ου αιώνα, Φίλιππος Βάρδας.

Την περίοδο αυτή, η Μονή Κύκκου διαδραμάτιζε πρωταγωνιστικό ρόλο για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των κατοίκων, με αποτέλεσμα ο Ηγούμενός της να καταστεί «αμέσως μετά τον Αρχιεπίσκοπο, η σημαντικότερη φυσιογνωμία της Κυπριακής Εκκλησίας». Η δε συμμετοχή του σε αποστολές στην Κωνσταντινούπολη, όπως κατά τα έτη 1672, 1783 και 1838, υπήρξε ιδιαίτερα επωφελής για τον ντόπιο πληθυσμό, με την αντικατάσταση τυραννικών αξιωματούχων και την προώθηση φορολογικών μεταρρυθμίσεων.

Η δράση αυτή της Μονής Κύκκου συνεχίστηκε και μετά την καθεστωτική αλλαγή του 1878 και την ανάληψη της διακυβέρνησης του νησιού από τους Βρετανούς αποικιοκράτες. Κατά την περίοδο αυτή, η Μονή Κύκκου συνέχισε την εθνική, πνευματική και πολιτιστική της δράση με έμφαση στους αγώνες για ελευθερία. Χρηματοδότησε αρχικά με σημαντικό ποσό χρημάτων τις κυπριακές αποστολές, που μετέβηκαν το 1889, το 1919 και το 1929 στο Λονδίνο και έθεσαν ενώπιον της Βρετανικής Κυβέρνησης το ζήτημα της εθνικής αποκατάστασης και διάφορα άλλα θέματα, που αφορούσαν τη δημοσιονομική πολιτική της τοπικής διοίκησης. Στη συνέχεια δε, πρωταγωνίστησε στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-59), του οποίου υπήρξε από τους κύριους χρηματοδότες. Παρείχε επίσης καταφύγιο στους αντάρτες της Οργάνωσης, τόσο μέσα στο ίδιο το μοναστηριακό κτήριο, όσο και σε δεκαπέντε περίπου κρησφύγετα, που κατασκευάστηκαν στη γύρω περιοχή. Στους χώρους δε της Μονής Κύκκου πραγματοποιήθηκε η συνάντηση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, παλαιού Κυκκώτη μοναχού και πολιτικού αρχηγού της ΕΟΚΑ, με τον στρατιωτικό αρχηγό της Γεώργιο Γρίβα Διγενή, τον Ιανουάριο του 1956, όπου συζητήθηκαν η πορεία του Αγώνα και οι επόμενοι στόχοι του. Μετά, όμως, από την ανακάλυψη των κρησφυγέτων, που διατηρούσε η ΕΟΚΑ στα βουνά του Κύκκου, οι Άγγλοι έκλεισαν τη Μονή για το κοινό, από τον Ιούνιο του 1956 μέχρι τον Μάρτιο του 1959, προβάλλοντας τη δικαιολογία, ότι «η Κυβέρνησις ήτο πέραν πάσης αμφιβολίας πεπεισμένη, ότι η Μονή ήτο κύριος συνεπικουρος της ΕΟΚΑ». Εγκατέστησαν δε σώμα στρατού στα εξωτερικά κτήριά της.

Παρόμοια εθνική δραστηριότητα η Μονή Κύκκου ανέπτυξε και στους αγώνες για ελευθερία του ευρύτερου Ελληνισμού, όπως με τη συμμετοχή δώδεκα μοναχών της στον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 και άλλων επτά, συμπεριλαμβανομένου και του μετέπειτα Ηγούμενου Χρυσοστόμου, στους Βαλκανικούς Πολέμους του 1912-13. Την ίδια περίοδο, οι Ηγούμενοι Γεράσιμος, το 1897, και Κλεόπας, το 1912-13 και το 1919-22, διετέλεσαν μέλη των επιτροπών για τη διεξαγωγή εθνικών εράνων, ενώ η ίδια η Μονή προσέφερε μεγάλα ποσά για την ενίσχυση του ελληνικού στρατού. Ενδεικτική της πατριωτικής ευαισθησίας της αδελφότητάς της ήταν και η απόφασή της να προσφέρει, το 1920, διακόσιες λίρες στον αξιωματικό ή στρατιώτη, ο οποίος πρώτος θα εισερχόταν ελευθερωτής στην Αδριανούπολη της Ανατολικής Θράκης.

Την ίδια περίοδο, στη Μονή Κύκκου εξακολούθησε να λειτουργεί Ελληνική Σχολή για τη μόρφωση των νεαρών δοκίμων, πολλοί από τους οποίους συνέχιζαν τις σπουδές τους σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και αποκτούσαν ευρεία μόρφωση. Οι Ηγούμενοι Γεράσιμος (1890-1911), Κλεόπας (1911-1937) και Χρυσόστομος (1948-1979), οι οποίοι διακόνησαν τότε τη Μονή, ήταν πτυχιούχοι θεολογίας, όπως και πολλοί άλλοι Κυκκώτες μοναχοί, το έργο των οποίων αντικατοπτρίζει, σε τελική ανάλυση, τη Μονή της μετανοίας τους. Εξέχουσα μορφή της περιόδου αυτής, όπως και των χρόνων της Ανεξαρτησίας, είναι ασφαλώς ο πρώην Κυκκώτης μοναχός, μετέπειτα Μητροπολίτης Κιτίου (1948-1950), Αρχιεπίσκοπος Κύπρου (1950-1977) και πρώτος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας (1960-1977) Μακάριος Γ', ο οποίος μετά την εκλογή του, το 1950, στον αρχιεπισκοπικό θρόνο πρωτοστάτησε στους αγώνες του λαού για ελευθερία και διαδραμάτισε πρωταγωνιστικό ρόλο στη νεότερη κυπριακή ιστορία.

Η Μονή Κύκκου εξακολούθησε να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στους αγώνες για εθνική δικαίωση, δημοκρατία και πνευματική πρόοδο και στα χρόνια της Ανεξαρτησίας (1960 κ.ε.). Την περίοδο αυτή έμφαση δόθηκε στον τομέα της παιδείας, όπου διέθεσε μέρος των πόρων της για την ίδρυση των Γυμνασίων Αρρένων Κύκκου, το 1961, και Θηλέων Κύκκου, το 1964. Επιστέγασμα της όλης πνευματικής της δράσης ήταν η βράβευσή της με το χρυσό μετάλλιο από την Ακαδημία Αθηνών, το 1971. Σημαντική υπήρξε επίσης η δραστηριοποίησή της και στον τομέα της φιλανθρωπίας, όπως με την παροχή φιλοξενίας και βοήθειας σε εκατοντάδες πρόσφυγες, εξαιτίας της τουρκικής εισβολής του 1974, ενώ εισέφερε και μεγάλα ποσά χρημάτων στα διάφορα ταμεία του κράτους για την οικονομική ενίσχυσή τους.

Μετά την άνοδο στην ηγουμενία του νυν Ηγουμένου της, Μητροπολίτη Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρου, η Μονή Κύκκου συνέχισε το πνευματικό, εθνικό, φιλανθρωπικό και κοινωνικό έργο της με αυξητικούς ρυθμούς. Δώρισε μεγάλες εκτάσεις γης για την ανέγερση σχολείων, όπως για το Δημοτικό Σχολείο Μακεδονίτισσας και το Γυμνάσιο Λακατάμειας, επιχορήγησε ή ανέλαβε τις δαπάνες για την ανέγερση επιπρόσθετων κτηριακών εγκαταστάσεων σε αριθμό άλλων σχολείων και ίδρυσε ταμείο υποτροφιών, για την ενίσχυση απόρων νέων για πτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές. Ακόμη, παραχώρησε γη σε Δήμους για τη δημιουργία πολιτιστικών κέντρων και επιχορήγησε την ίδρυση έργων υποδομής σε

κοινότητες του νησιού, ενώ παρόμοιο έργο επιτελεί τα τελευταία χρόνια και στην περιοχή της Τηλλυρίας με τη δημιουργία αθλητικών και πολιτιστικών εγκαταστάσεων.

Η Μονή Κύκκου εισέφερε επίσης κατά καιρούς σημαντικά ποσά χρημάτων για την ανέγερση ή την ανακαίνιση πέραν των 100 ενοριακών ναών σε διάφορες περιοχές του νησιού. Επίσης, στήριξε οικονομικά την ανέγερση παρεκκλησίων σε πολλά σχολεία της Κύπρου, για ενθάρρυνση της συμμετοχής των νέων στη λειτουργική ζωή της Εκκλησίας. Κάλυψε ακόμη μεγάλο μέρος των δαπανών ανοικοδόμησης και δημιουργίας έργων υποδομής σε διάφορες Μονές, όπως στον Άγιο Γεώργιο τον Αλαμάνο, τον Άγιο Ηρακλείδιο, την Παναγία του Μαχαιρά, τον Άγιο Κενδέα και την Παναγία την Τρικουκκιώτισσα. Μεριμνήσε επίσης για την ανακαίνιση της Ιερατικής Σχολής «Απόστολος Βαρνάβας», την οποία στηρίζει οικονομικά, καλύπτοντας μεγάλο μέρος των λειτουργικών της εξόδων από την ίδρυσή της, το 1949, μέχρι σήμερα. Επετέλεσε ακόμη σημαντικό ανακαινιστικό έργο τόσο στην ίδια την Κεντρική Μονή, όπου το μοναστηριακό οικοδόμημα ανακαινίσθηκε και οι χώροι της καλύφθηκαν με τοιχογραφίες και ψηφιδωτά, όσο και στο Μετόχιο του Αγίου Προκοπίου στη Λευκωσία, καθώς και στα εγκαταλελειμμένα Μετόχια του Αρχαγγέλου στη Λακατάμεια, της Αγίας Μονής κοντά στο χωριό Παναγιά και του Σίντη στην κοιλάδα των Κελοκεδάρων, τα οποία ανακαινίσθηκαν και απέκτησαν νέα χρήση (βλ. σχετικά στο λήμα για τα Μετόχια).

Η Μονή Κύκκου δραστηριοποιήθηκε επίσης στον φιλανθρωπικό τομέα με την ανέγερση και λειτουργία των ιδρυμάτων «Η Ελεούσα του Κύκκου», για τη φιλοξενία ενήλικων ατόμων με βαριές αναπηρίες και «Κοινωνική και Πνευματική Στήριξη» για την ηθική, κοινωνική και πνευματική βοήθεια των νέων (βλ. σχετικά λήματα).

Ένας άλλος τομέας της σύγχρονης δράσης της Μονής Κύκκου είναι αυτός της στήριξης των Ορθόδοξων Πατριαρχείων της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και των ιεραποστολικών κλιμακίων της Ασίας και της Αφρικής. Αναφέρεται ενδεικτικά η χρηματοδότηση της ανακαίνισης Δημοτικού Σχολείου του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων στην Παλαιστίνη, όπου φοιτούν παιδιά Αραβόφωνων Ορθόδοξων της περιοχής, η οικονομική ενίσχυση για την ανοικοδόμηση του ναού του Σωτήρος Χριστού στη Μόσχα και η κάλυψη των δαπανών για τη λειτουργία έδρας ελληνικής γλώσσας στην Εκκλησιαστική Ακαδημία Μόσχας, καθώς και η χρηματική βοήθεια, που παρέχει προς το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, για τη λειτουργία της Ιερατικής Σχολής Μακάριος Γ΄ στην Κένυα. Επίσης, στις Μητροπόλεις του ίδιου Πατριαρχείου παρέχει, κατά καιρούς,

οικονομική αρωγή, ενώ κάλυψε και τις δαπάνες για τον εξωραϊσμό και την ανοικοδόμηση της ιστορικής Μονής του Αγίου Σάββα στην Αλεξάνδρεια, το 1999.

Από την εκτός Κύπρου δράση της Μονής Κύκκου αναφέρεται ακόμη η οικονομική στήριξή της προς τους σεισμοπαθείς των Αθηνών και για την ανοικοδόμηση πληγέντων ναών, το 1999, καθώς και η αποστολή τροφίμων, στις αρχές του 2012, για την ενίσχυση των συσσιτίων, που διοργανώνει η Εκκλησία της Ελλάδας, για τους δυσπραγούντες από την οικονομική κρίση. Σημαντική ανθρωπιστική βοήθεια εστάλη και πριν από μερικά χρόνια προς τους κατοίκους της Γεωργίας, της Σερβίας, της Σομαλίας, της Παλαιστίνης και του Ιράκ, για να αντιμετωπιστούν άμεσα προβλήματα, που προέκυψαν κυρίως από πολεμικές ή εμφύλιες αναμετρήσεις, καθώς και σε πολλές άλλες χώρες, που υπέστησαν φυσικές καταστροφές, όπως στη Σρι Λάνγκα, που επλήγη από παλιρροϊκά κύματα.

Εκτός από τα ανωτέρω, η Μονή Κύκκου έχει αναπτύξει αξιόλογη επιστημονική δραστηριότητα με το Πολιτιστικό Ίδρυμα «Αρχάγγελος», που περιλαμβάνει το Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, το Κέντρο Θησαυρού Κυπριακής Ελληνικής, το Μουσείο Ιεράς Μονής Κύκκου και το Εργαστήριο Συντήρησης χειρογράφων, παλαιτύπων, εικόνων και αμφίων, καθώς και με το «Παγκόσμιο Βήμα Θρησκειών και Πολιτισμών», το οποίο διακρίνεται για την προσφορά του στη διαθρησκευτική και διαπολιτισμική συνεννόηση και συνεργασία. Τέλος, σημαντικό είναι το έργο της Μονής Κύκκου και στον τομέα της ορθόδοξης υμνογραφίας με τη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής, η οποία συμβάλλει με τους αποφοίτους της στην καλύτερη ερμηνεία της και τη διάδοσή της στο νησί. (Για τη δράση των Ιδρυμάτων αυτών βλ. στα αντίστοιχα λήματα).

Για το πολυσχιδές αυτό έργο, ο Ηγούμενος της Μονής, Μητροπολίτης Κύκκου και Τηλλυρίας Νικηφόρος, τιμήθηκε από τον Δήμο Αθηναίων, το 2001, με την ανώτατη διάκρισή του, το χρυσό κλειδί της πόλης, και ανηγορεύθη επίτιμος διδάκτορας, τον Ιούνιο του 2008 και τον Οκτώβριο του ίδιου έτους, από το Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το Τμήμα Κοινωνικής Θεολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, αντιστοίχως.

Βιβλιογραφία: Κ. Κοκκινόφτα, *Η Ιερά Μονή Κύκκου στον Κυπριακό Τύπο 1878-1931* (Λευκωσία 1999-2007, σε πέντε τόμους): «Η συμβολή της Ιεράς Μονής Κύκκου στην ανάδειξη του ιστορικού πολιτιστικού περιβάλλοντος», στον τόμο: *Ιεράς Μονής Κύκκου*

- Παντείου Πανεπιστημίου, *Περιβάλλον, Πολιτισμός και Ορθοδοξία*, Λευκωσία 2006, σ. 115-121· «Η βυζαντινή μουσική στη Μονή Κύκκου», στον τόμο: Κέντρου Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου - Σχολής Βυζαντινής Μουσικής Ιεράς Μονής Κύκκου, *Η βυζαντινή μουσική και οι αναστάσιμοι ύμνοι*, Λευκωσία 2006, σ. 23-47· «Κυκκώτες μοναχοί υπηρετούν την Ορθόδοξη Εκκλησία στο εξωτερικό», *Ενατενίσεις* 8(2009)60-63· «Η εθνική, πνευματική και κοινωνική προσφορά της Ιεράς Μονής Κύκκου», στον τόμο: Πολιτιστικού Ιδρύματος Ιεράς Μονής Κύκκου «Αρχάγγελος», *Ιερά Μονή Κύκκου, Εικόν ανεσπέρου φωτός*, Αθήνα 2010, σ. 265-285· «Η πνευματική και εθνική προσφορά της Μονής Κύκκου ανά τους αιώνες», *Ενατενίσεις* 18(2012)85-95.

Δημοσιεύτηκε στη *Μεγάλη Ορθόδοξη Χριστιανική Εγκυκλοπαίδεια*, «Στρατηγικές Εκδόσεις», τ. 10ος, Αθήνα 2013, σ. 327-331.